

PARÁDI József
A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867–1945

A magyar rendőrtisztképzés hagyományából történő merítés igénye nem először merül fel a rendszer-váltás óta. Már az ANTALL-, majd a HORN-kormány időszakában is megfogalmazódott ezen igény. Érdekes, hogy az ORBÁN-kormány ciklusában a nyílt, tudományos igényű eszmecsere megszűnt ebben a kérdésben. A rendvédelemtörténeti kutatók úgy érzékelték, – az előző időszakokhoz viszonyítva – mintha rájuk nem is az érdemi kérdések kialakításában lett volna szükség, hanem csupán a nem publikus előkészítési folyamatok nyomán született döntések alátámasztása terén számítottak tevékenységükre.

A magyar rendvédelem képzési rendszerével a hetvenes és nyolcvanas években még csupán érintőlegesen foglalkoztam a rendvédelmi testületek szervezetének és működésének vizsgálata kapcsán. 1991-ben, majd 1995-ben azonban igyekeztem célirányosan is feltárni e témát, melynek eredményeként publikáltam a Rendészeti Tanulmányokban¹, illetve a Belügyi Szemlében². A kilencvenes évektől a rendvédelem-történeti oktatás tananyagának „karbantartása” során visszatérően foglalkoztam a témával. Kutatásaim eredményei tükröződtek az általam interpretált tananyagban. Feltárásaim egy részét pedig publikáltam a Rendvédelem-történeti Füzetekben, illetve kiadás alatt állnak. Publikációim lényegét ismertettem Tudományos Társaságunk 2002. február 14-i szimpóziumán.³

Amikor a magyar rendőrtisztképzés tradícióinak ismertetésére vállalkoztam, azzal a szándékkal tettem, hogy:

- vizsgálódásom intervallumát a polgári fejlődés időszakára terjesztem ki;
- a témával kapcsolatosan korábban már általam publikáltakat igyekszem elkerülni;
- a rendőrtisztképzést nem önmagában, hanem a korabeli állami tisztségviselők felkészítési rendszerének figyelembevételével teszem;
- a rendőrtisztképzést tágabb értelmezésben vizsgálom, érintve a csendőrtiszti képzést, illetve a legénységi és altiszti felkészítést is, a hangsúlyt a szakképzés rendszerére helyezve.
- a téma részleteinek beható vizsgálatát megelőzően célszerű tisztázni magát az alaphelyzetet. Nevezetesen az 1867-től 1945-ig terjedő időszakban Magyarország nem rendelkezett a rendőrtisztképzést megvalósító, az állami oktatási intézményrendszerbe integrált oktatási intézménnyel.⁴ Nem volt tehát egy olyan tanintézet, a rendvédelmi testületek tisztikarának felkészítésére, mint amilyennel Ludovika Akadémia néven a Magyar Királyi Honvédség rendelkezett.⁵

Felvetődik a kérdés, hogyan oldották meg elődeink a rendvédelmi szervek tisztikarának képzését. Ez azonban elvezet bennünket egy másik kérdéshez is. Beszélhetünk-e egyáltalán rendvédelmi tisztikarról, vagy a tisztviselői réteg speciális részét képezték a rendvédelmi testületek tisztségviselői.

A rangok tekintetében a korabeli helyzet differenciált volt. A rendvédelmi testületek körében katonai rangot a csendőrségnél, a testőrségnél, a képviselőházi őrségnél és a koronaőrségnél viseltek. A két világháború közötti időben e sort gyarapította a mindenkor határőrizeti szerv (egymást követően három testület látta el e feladatot 1920 és 1945 között), melynek tagjai ugyancsak katonai rendfokozatot viseltek. Valamennyi rendőrség személyi állománya rendőri rangokat viselt. A magyarországi rendőrségek államosításáig⁶ valamennyi állami és önkormányzati rendőrség önálló rangrendszerrel rendelkezett. E rangrendszerek között nem voltak jelentős különbségek. Abban valamennyi rangrendszer hasonlított egymásra, hogy többé-kevésbé a tisztviselői címek változatai voltak. A nagyobb városok rangfokozati rendszerét pedig a környező kisvárosok csekély eltéréssel adaptálták rendőrségükre. Szinte mindegyik rendőrség rangrendszerében akadt azonban valamilyen sajátos, egyedi elem is, amely a helyi tradíció megtestesítője volt.⁷ A magyarországi rendőrségek államosítása után sem a katonai rangrendszert alkalmazták, az új Magyar Királyi Államrendőrségnél, hanem a Fővárosi

Rendőrség rendőri rangrendszerét vezették be az új országos állami rendőrségnél.⁸

A Magyar Királyi Csendőrség tagjai azonban katonai rendfokozatot viseltek. Ez természetesen nem jelentette azt, hogy a csendőrség katonai testület lett volna. A szervezet egyetlen paramétere sem felelt meg a katonai szervezettel szemben támasztott követelményeknek. A kortársak sem tekintették a csendőrséget katonai alakulatnak. A Magyar Királyi Csendőrség valamennyi szolgálati szabályzatának elején megtalálható az a mondat, hogy „A csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt, katonailag szervezett őrtestület”.⁹

A lényeg a „katonailag szervezett” kifejezés értelmén van. A korabeli szóhasználat ezzel a mai fogalmaink szerinti belső függelmi viszonyokra utalt. Arról volt tehát szó, hogy a csendőr személyében katonának minősült, rá a katonai alá- és fölérendeltségi viszonyok vonatkoztak. A Csendőrség azonban, mint szervezet nem volt katonai. A Csendőrség egyértelműen rendvédelmi testületnek minő-

sült. Ezt a kettős helyzetet tükrözte a testület alárendeltségi viszonya is. A Magyar Királyi Csendőrség a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumnak kizárólag személyi ügyekben volt alárendelve. A honvédelmi tárca szolgálati feladatok ellátásába nem szólhatott bele minden, a humán témakörön kívül eső ügy viszont a Magyar Királyi Belügyminisztérium kompetenciájába tartozott.¹⁰

A csendőrségi téma csupán azért érdekes, mivel 1945-ben a rendőrség vette át a csendőrség feladatkörét. A csendőrség lényegében a vidék rendőrsége volt. Az 1945 utáni magyar rendőrségben egyesültek a korabeli csendőrségi és rendőrségi feladatok. A vidéki rendőrség még 1948-ban is a csendőrségi szolgálati szabályzások szerint látta el tevékenységét.¹¹ A felkészítés rendszerét illetően tulajdonképpen nincs lényeges eltérés a csendőr és a rendőrtisztek között. Egységes volt ugyanis a közigazgatásban a fizetési osztályokba besoroltakkal szemben támasztott képesítési követelményrendszer. Ez azt jelentette, hogy a szakterületének megfelelő egyetemi, vagy főiskolai végzettséggel kellett rendelkeznie a jelöltnek. Ennek birtokában foglalkoztathatták a jelentkezőket gyakornokként. Ezt az átlag három éves időszakot a rendőrségnél gyakornoki időnek, a csendőrségnél pedig általában próbaidőnek nevezték.¹²

A három év alatt a jelölteknek le kellett tenniük a gyakorlati közigazgatási vizsgát, amely általános és szakvizsga részből állt. Az előképzettség tekintetében a csendőri és rendőri követelménytámasztás közeledett egymáshoz. A dualizmus időszakában a csendőröknél az előfeltétel a Ludovika Akadémia diplomája volt. A két világháború közötti időszakban azonban egyre bővítették a jogi diplomával rendelkező gyakornokok számát.¹³

A rendőrségeknél az előképzettségi igény megegyezett a tisztviselőkével. Az alacsonyabb fizetési osztályok betöltéséhez elégséges volt az érettségi is. Ők alkották a felügyelői kart. A magasabb fizetési fokozatba tartozó fogalmazó karba azonban az előképzettségi követelményt a jogtudománykari diploma, vagy a jogakadémiai záróvizsga képezte.¹⁴

A rendőrségnél a felügyelői kar két részből állt, a detektív felügyelőkből és a közrendvédelmi állomány tevékenységét irányító és ellenőrző felügyelőkből. Őket rendőrellenőröknek is nevezték. A közrendvédelmi és a detektívfelügyelők képzési anyaga csak részben egyezett meg, döntően eltért egymástól.

Detektív felügyelői tanfolyamra illetve vizsgára 12 éve kifogástalan detektív szolgálat után lehetett jelentkezni. Ez a várakozási idő nyolc évre csökkenhetett, ha a detektívnek főiskolai, vagy egyetemi végzettsége volt. Egyébként a detektív tanfolyamra történő jelentkezés előfeltétele is az ép egészséges testalkat és kifogástalan fizikai és pszichikai, valamint erkölcsi állapot mellett az érettségi volt.

A detektív felügyelő jelöltek, akik már jelentős szolgálati tapasztalatok és alapos felkészítés birtokában kerülhettek a detektív felügyelő tanfolyamra, rövidebb idő alatt (mintegy félév során) más tananyagot elsajátítva, az önálló felkészítés formáját előnybe helyező módon készültek fel a detektív felügyelői vizsgára, mint a közrendvédelmi felügyelői karba való felvételre aspirálók.

A felügyelői kar detektív ágában a felügyelői, és főfelügyelői vizsgák egyben betöltötték a bűnüldözés egy-egy részvételére kiterjedő szakértői jelegű minősítést is.

A közrendvédelmi felügyelők döntő többsége nem a testületből jelentkezett. Ez sem volt ugyan kizárt, azonban nem volt jellemző, hogy az alacsonyabb állománycsoportba tartozók tovább tanulva érettségi bizonyítványt szereztek, és ennek birtokában jelentkeztek a felügyelői karba.

A közrendvédelmi felügyelői gyakornoki idő három éve alatt a jelöltek tanfolyam formájában elsajátították mindazon ismereteket, amit a leendő beosztottaiknak is ismerniük kellett, majd a jövődi hivatásuk munkaöreiből gyakorlásával is megismertek. A felkészítés ezen fázisában, a gyakornokokat idősebb, jelentős gyakorlattal rendelkező legénységi állományú személyek mentorálták. Ezt követően kerülhetett sor a rendőrfelügyelői tanfolyam tananyagának elsajátítására, újabb tanfolyam keretében, majd a tanultak gyakorlati alkalmazásának megismerésére. Ennek során a gyakornokokat többnyire leendő kollégáik mentorálták.

A felügyelői kar mindkét ágában a főfelügyelői rang eléréséhez újabb vizsgát kellett letenni. Ennek anyagát azonban már nem tanfolyami keretek között, hanem a megjelölt szakirodalom feldolgozása formájában sajátították el a jelentkezők. A főfelügyelői vizsga tartalma erősen támaszkodott a jelöltek gyakorlati tapasztalataira.

A felügyelői és a főfelügyelői azonban a fizetési osztályok magasabb fokozataiba nem léphettek, hacsak nem kerültek be a fogalmazói karba.¹⁵

A fogalmazói karba történő bejutás előfeltétele az állami felsőoktatási intézmény diplomája volt. Ez döntően jogtudományi végzettséget jelentett. E karba való előrelépést sem tiltotta semmi, a felügyelői karban szolgálatot teljesítők számára, ha diplomát szereztek, mégis a fogalmazói karba jelentkezők döntő többsége nem a testülettől érkezett, hanem a felsőoktatási tanulmányaikat befejező friss

diplomások köréből. A fogalmazó gyakornokok képzése eltért a felügyelőkétől. A fogalmazó gyakornokok ugyan részt vettek a felügyelők tanfolyamainak egyes foglalkozásain, azonban felkészítésük jellege és tartalma egyaránt más volt, mint a felügyelőké. A fogalmazó gyakornokok számára lehetőség nyílt arra is, hogy megismerkedhessenek leendő munkájuk tudományos alapjait művelő hazai intézményekkel. Kutatóintézetekben, laboratóriumokban, egyetemi tanszékeken is töltöttek el bizonyos időt, ahol a tájékozottság szintjén elsajátíthatták a leendő hivatásukhoz kapcsolódó tudományágak legújabb eredményeit, a hazai kutatások helyzetét.¹⁶

A fogalmazó kari jelöltek számára is biztosított volt a gyakornoki idő során a tanfolyami képzés. Ennek keretében készítették fel a gyakornokokat, a gyakorlati közigazgatási vizsga általános szakvizsga követelményeire. A gyakorlati közigazgatási vizsga általános része azonos volt a közigazgatás más szakágaiban tevékenykedőkével. Összesen 12 szakot különböztettek meg, bár az u.n. egyéb szakok kategória is számos szakra bomlott. A gyakorlati közigazgatási vizsga szakvizsga anyaga az egyes szakok speciális ismeretigényét tükrözte. A szakterületek ismeretanyagát négyféle szakvizsga anyagba csoportosították. A rendőrfogalmazó gyakornokok számára a gyakorlati közigazgatási vizsga általános és szakvizsga anyaga mellett speciális rendőrség-orientált témaú tanfolyamokat is e kellett végezniük.¹⁷

A gyakornoki idő a fogalmazók esetében sem merült ki a tanfolyamok, illetve a tudomány művelésére szakosodott intézmények látogatásában, valamint az előirt vizsgák letételében. A fogalmazó gyakornokoknak is meg kellett ismerkedniük leendő beosztottaik munkakör-típusaival, illetve választott hivatásuk beosztásainak feladataival, a gyakorlatban is egy-egy – az adott szakterületen jelentős tapasztalattal rendelkező – mentor irányításával.

A gyakornoki idő eredményes eltöltését követően, az állami alkalmazottakat a kezdő fizetési osztályba sorolták be. A magasabb képzettségűek azonban magasabb fizetési osztályokat érthettek el. A fogalmazói karban azonban a tanácsosi, illetve kapitányi rang és az ahhoz kapcsolódó fizetési osztály elérésekor újabb vizsgát kellett letenni. A katonai állomány esetében a csendőrségnél a törzstiszti rang az őrnagyi rendfokozatba lépés igényelte az újabb vizsgát. Ennek birtokában – megfelelő üresedések esetében – az alezredesi, majd az ezredesi rang is elérhetővé vált.

A csendőrtisztikar felkészülésének keretei is megegyeztek a közigazgatás más területein dolgozókéval, csupán a tartalom különbözött.

A gyakornoki idő a csendőrtisztek esetében is három év volt, csak az elnevezése különbözött a közigazgatás más területeitől. Az előfeltétel kritériumát a Ludovika Akadémia diplomája, illetve az I. világháború után bővülő mértékben a jogtudományi végzettség alkotta. A Ludovika Akadémiát végzeteknek a honvédségnél is el kellett tölteniük bizonyos időt. Kezdő hadnagyként a fegyvernemüknek megfelelő csapatnál kaptak beosztást rövid időre. Ezt követte a csendőrtiszti tanfolyam, melynek időtartama közel egy év volt. Itt már a jogász és a katonai végzettség csendőrtiszti gyakornokok együtt tanultak. A tanfolyam során, illetve azt követően került sor arra, hogy a jelöltek megismerkedjenek leendő hivatásuk tudományterületét művelő tudományos alkotóműhelyek tevékenységével is. A tanfolyam után került sor a csapatgyakorlatra, ahol a majdani beosztottaik szolgálati feladatainak elvégzésével ismerkedhettek meg egy-egy tapasztalt csendőr altiszt vezetésével. A gyakornoki idő végén szakvizsgát tettek a jelöltek. Ennek nyomán voltak kinevezhetők az első csendőrtiszti beosztásukba. Ez a beosztás azonban nem biztosított még önálló hatáskört. Az első tiszti beosztás ugyanis szinte kivétel nélkül a legalacsonyabb tiszti parancsnoki hely helyettese volt. Itt – az idősebb tisztársra vezetésével – ismerkedhetett meg a csendőrtiszt tiszti hivatásának gyakorlati fortélyaisal. Ezt követően nevezték ki a csendőrtiszteket önálló felelős beosztásba.¹⁸

A csendőrtisztek szakmai felkészítése tekintetében a keretek és a metodika döntően megegyezett ugyan a rendőr fogalmazókéval, illetve felügyelőkkel. Tartalmilag azonban nem lehetett a gyakorlati közigazgatási vizsga elméleti és szakvizsga anyagát tőlük követelni, mert az a jogász képzettségre épült. Márpedig a csendőrtisztek többsége – a jogász képzettséggel rendelkezők növekvő aránya mellett is – a Ludovika Akadémia diplomájával rendelkezett.

A csendőrtisztek tekintetében a közigazgatásban nem jogászai képzettséggel, hanem az u.n. szakdiplomával (orvos, mérnök, tanár, stb.) rendelkezőkre vonatkozó szabályok érvényesültek. Számukra az illetékes tárca vezetői u.n. szak-, vagy tiszti vizsgát hoztak létre. Ilyen vizsgát tettek le például a rendőrség és a csendőrség gazdasági is, döntően közigazgatási és számviteli anyagból. A csendőrtiszti szakvizsga azonban mindenképpen érdekes volt, mivel katonai képzettségű személyt készítette fel alapvetően nem katonai feladat ellátására. Ebben a vonatkozásban a csendőrtiszti szakvizsga egyedülállónak tekinthető, hiszen a többi szakdiplomás a tudomány területére alapozott szakvizsga anyaggal ismerkedhetett meg gyakornoki ideje alatt és tehetett abból szakvizsgát.¹⁹

Élesen eltért a csendőrségnél és a rendőrségnél egyaránt a legénységi és az altiszti állomány kérése a felsőbb karok szakmai felkészítésétől.

Az állami rendvédelmi testületeknél a legénységi állománycsoportba való felvétel előfeltétele az ép- és egészséges testalkat, a kifogástalan egészségi és pszichikai állapot, továbbá a fedhetetlen erkölcsiség mellett az elemi iskolai végzettség volt. A legénységi állomány esetében emellett megköveteltek egy bizonyos testmagasság-minimumot, amely a dualizmus időszakában 163 cm, a két világháború közötti időszakban pedig 170 cm volt. A felvételre jelentkező továbbá nem lehetett nős, illetve gyermektelen elvált, vagy gyermektelen özvegy lehetett. Általában a jelentkezők életkorlimitét is meghatározták, ez azonban többször változott. A jelentkezés során még elfogadott legalacsonyabb életkor határ a 25 év, a legmagasabb pedig a 40. élet volt.

A legénységi állomány esetében az elemi iskolai végzettség, mint a bekerülés előfeltétele a két világháború közötti időszakban vált általánossá. Korábban az önkormányzati és az állami rendőrségeknél is megengedett volt az, hogy a legénységi állomány egy része írni, olvasni nem tudott. Ez alól a csendőrség volt kivétel, amelyet viszonylag későn, 1881-ben hoztak létre. E testületeknél már a kezdetektől fogva megkövetelték a legénységi személyi állománytól az elemi iskolai végzettséget.²⁰ A közoktatás terjedésével azonban először az állami rendvédelmi testületeknél mérsékeltek, majd szüntették meg az analfabétizmust. A magyarországi rendőrségek államosításakor az újonnan felvetteknek már rendelkezniük kellett elemi iskolai bizonyítvánnyal.

A legénységi és altiszti szintű állománycsoport tekintetében felkészítésről azon időszaktól beszélhetünk, amikor a felvétel általános előfeltételévé vált az elemi iskolai végzettség. Ezzel sikerült ugyanis az analfabétizmust a testületen kívülre szorítani. Ezt megelőzően a rendőrlegénység új tagjának felkészítése többnyire abból állt, hogy néhány alkalommal idősebb rendőrtársával együtt küldték ki szolgálatba, azzal a feladattal, hogy kérije figyelemmel a szolgálati teendőket és sajátítsa el azokat. Néhány közös szolgálat után a jelöltet a rendőrség tisztikarnak tagja beszámoltatta a látottakból és kioktatta a várható teendőire. Ezzel alkalmassá nyilvánították az illetőt a szolgálat ellátására.²¹

A XIX. században az első rendőrképző tanfolyamok ideje 6-8 hét volt. Meglehetősen gyorsan gyarapodott azonban a tananyag, végül is a két világháború közötti időszakban kétszer egyéves időtartamú képzésben részesült a rendőrlegénység, illetve a rendőr altiszti kar.

A próbaidő alatt kellett a jelölteknek elvégezni az alaptanfolyamot, majd gyakorló szolgálatot el látniuk. A próbaidő végén pedig már önállóan láttak el szolgálati feladatokat. Az eredményes próbaidőt követhette a véglegesítés. Hasonlóan működött a próbaidő a csendőrlegénységnél is. A próbaidő alatt a testület a jelöltektől minden következmény nélkül megválhatott. Véglegesítés esetében azonban a próbaidő is beszámított a szolgálati időbe.

A legénységi állomány legrátermettebb tagjai jelentkezhetek altiszti tanfolyamra, minimum 10 éves eredményes szolgálati idő birtokában. A jelentkezés elfogadásában, vagy elutasításban jelentős szerepet kapott a jelentkező parancsnokának véleménye. Az altiszti tanfolyam elvégzése nyomán a csendőrségnél őrsparancsnoki, a rendőrségnél pedig őrségparancsnok-helyettesi, vagy őrségparancsnoki beosztásban volt kinevezhető az altiszt.

A csendőrségnél a legénységi állomány továbbképzésére u.n. járőrvezetési iskolát is szerveztek. Ezt a tanfolyamot mindenkinek el kellett végeznie, aki már 5 éves szolgált a testületnél. Aki a hetedik szolgálati évének végéig nem kezdte el a járőrvezetői tanfolyami tanulmányait, attól a testület megvált. A rendőrségnél is hasonló tanfolyamokat szerveztek a legénységi állomány képzettségének aktualizálása és elmélyítése érdekében.

A képzés tehát végigkísérte a rendőrség és a csendőrség teljes személyi állományát a szolgálati ideje egészét. Állománykategóriától függetlenül magasabb rendfokozatba, illetve fizetési osztályba csak azok kerülhettek, akik a magasabb illetményi villákhöz kapcsolódó magasabb képzettségbeli igényeknek is meg tudtak felelni.

Összességében:

1. 1867-1945-ig a mai rendőrszervezet elődjének tekinthető korabeli rendőrség és csendőrség 2 × 2 lépcsős volt. Az alsó lépcsőn belüli két fokozatot mindkét testületen belül a legénységi és az altiszti képzés alkotta. A felső lépcsők két fokozatát pedig a felügyelői és a fogalmazói kar képezte, bár a csendőrségnél a felső lépcső homogénebb volt, mint a rendőrségnél.

2. A képzési lépcsők és azon belüli fokozatok közötti átmenet elméletileg lehetséges volt ugyan, azonban mindkét testületnél a lépcsők közötti átjárásra példák inkább a két világháború közötti időszakban akadtak. A fokozatok közötti átjárás már szélesebb rétegeket érintett. A legkiterjedtebb for-

mában a legénységi állománycsoportból az altiszti állománycsoportba való átjutás valósult meg. Itt azonban mindkét fokozatba való bejutás iskolai végzettség szerinti előfeltétele azonos volt.

3. Mindkét testületnél a személyi állomány állami fizetési osztályokba besorolt részének felkészítési rendszere megegyezett a közigazgatás egészére érvényes felkészítési struktúrával.

Tartalmi tekintetben azonban az előképzettség irányultságát és a választott hivatása alapját képező tudományterület vonatkozó ismereteit, ill. gyakorlati tapasztalatokat ölelt fel a szakvizsga anyaga.

4. Nem jöttek létre a rendvédelemre specializálódott állami szakintézetek. Az alapkoncepció az volt, hogy alapvetően a közigazgatás egészére érvényes szabályokat kell alkalmazni a rendvédelem terén is. A speciális rendvédelmi szakismeretek elsajátításához elégségesnek tartották a szaktanfolyamok és szakvizsgák rendszerét. Ez a képzési szisztéma csak úgy tudott eredményesen működni, ha egyrészt valamennyi képzési lépcsőbe való bejutáshoz a szintjéhez viszonyított magas előképzettségű küszöböt állítottak. A tisztikar esetében a jelentkezőknek leendő hivatásukhoz kapcsolódó tudományág elméleti alapjaival is rendelkezniük kellett. Másrészt pedig ez-egy testület tevékenységét szakterületek (pl. detektívfelügyelők, rendőrfelügyelők) és szintek szerint is (pl. felügyelők és fogalmazók) felosztottak. A felkészítés mindig egy szint egy szakterületére vonatkozott. Ez alól kivételt a legmagasabb szint jelentett, amelyet nem bontottak szakterületekre. (csendőrségnél a tisztiek, rendőrségnél a fogalmazók). A testületek ezen legfelsőbb szintű személyi állományának posztjaiban a továbbképzést posztgraduális módon oldották meg.

5. A szakképzés gyakorlatorientált volt. A felkészítés szisztémájából adódóan elméleti kérdésekkel, a tevékenység tudományos megalapozásával csak elenyésző mértékben foglalkoztak a szakmai felkészítés során, mert az ilyen jellegű ismeretek többségét a jelöltek az előképzettségük megszerzése során sajátították el.

6. A szakmai felkészítés fontos elemét alkotta a szakmai metodika átadása, a gyakorlati tapasztalatok megismerése, a munkakultúra elsajátítása. A különböző képzési lépcsők és fokozatok gyakorlati tapasztalatszerzéssel zárultak. Valamennyi szinten önálló hatáskörrel bíró, felelős beosztásba csak azok kerülhettek, akik a tudásuk alkalmazásának a fortélyait is megismerték.

7. A felkészítési szisztéma lehetővé tette, hogy gyorsan reagáljon a képzés a szolgálati tevékenység során felmerülő kérdésekre. Lehetőség nyílt arra, hogy a gondok mellett az eredményeket minél hamarabb beépítsék a felkészítés tananyagába.

A vizsgált időszak rendvédelmi szakképzésének volt még egy kevésbé fontosnak tűnő, de nem jelentéktelen sajátossága. Nevezetesen a rendszerből valamilyen oknál fogva kikerülőkhöz számára biztosított volt egzisztenciája fenntartásának lehetősége. Az altiszti és a legénységi állomány esetében ezt szolgálta az u.n. igazolványos altiszti rendszer. Ennek lényege az volt, hogy a fegyveres testületek volt tagjai a közigazgatásban – azonos felkészültség esetén – a civilekkel szemben elsőbbséget élveztek a kinevezések tekintetében. A tisztikar esetében az előírt előképzettségű szint nyújtott lehetőséget a testületen kívüli esetleges elhelyezkedésre. A tisztiek esetében erre csak rendkívüli helyzetekben kerülhetett sor. Ilyen szituáció alakult ki például a trianoni békediktátum nyomán, amikor a leszerelő hivatásos katonai állomány számára tartották fenn a rendvédelmi testületeknél megüresedő állásokat.

Jegyzetek:

¹ PARÁDI József: Rendőrtisztképzésünk hagyományai 1867-1945. In. Dános Valér (szerk.): *A rendőrség reformja a kelet-európai változások tükrében*. I. Budapest, 1991, BM. Rendészeti Kutatintézet, 35-51.p. /Tanulmányok a rendészet köréből./ A tanulmány korábbi változata 1991. november 12-én hangzott el a Rendőrtiszti Főiskola által szervezett rendvédelmi szakképzési konferencián Balatonföldváron. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

² Idem: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. *Belügyi Szemle* XLV. évf. (1997) 4.sz. 101-109.p.

³ Idem: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsga rendszere Magyarországon. Rendvédelem-történeti Füzetek 16.sz. fog megjelenni.

⁴ MÁRTONFFY Károly (szerk.): *Magyar felsőoktatás*. Budapest, 1937. Pallas

⁵ RADA Tibor: *A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története 1830-1845*. I. kötet Calgary-Budapest, 1998, Gálos-nyomdász Kft.

⁶ 5047/1919. ME.r. a vidéki rendőrségek államosításáról.

⁷ TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségeinek története*. Igló, 1913, Szepesi Lapok Nyomda.

⁸ PARÁDI József: *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996². Osiris, 194-222.p.

⁹ A csendőrségi szolgálati szabályzatok ezen mondatát a csendőrség felállítását elrendelő törvényből idézték. 1881/III. tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

¹⁰ Vö. 8. végjegyzettel

¹¹ 1690/1945. ME.r. az ideiglenes nemzeti kormány rendelete a csendőrség feloszlásáról és feladatainak a rendőrségre ruházásáról.

¹² EGYED István: *A közigazgatási tisztviselők képzése és képesítése*. Budapest, 1936.

¹³ LENGYEL László: *Csendőrtisztképzés a Magyar Királyi Zrinyi Miklós (Pécsen), majd a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémián (Budapesten)*. Kézirat a szerző tulajdonában.

¹⁴ CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*. Budapest, 1976, Akadémia Kiad., 455-465.p.

¹⁵ PARÁDI József: Rendőrtisztképzésünk hagyományai 1867-1945. In. Dános Valér (szerk.): *A rendőrség reformja a kelet-európai változások tükrében*. I. Budapest, 1991, BM. Rendészeti Kutatintézet, 35-51.p. /Tanulmányok a rendészet köréből./ A tanulmány korábbi változata 1991. november 12-én hangzott el a Rendőrtiszt Főiskola által szervezett rendvédelmi szakképzési konferencián Balatonföldváron. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

¹⁶ 18/1936. BM körrendelet.

¹⁷ 1933/ XVI. tc. és a 2310/1945 ME.r.

¹⁸ KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Doktori értekezés. Debrecen, (Debreceni Egyetem) Kézirat. Debrecen, 2000.

¹⁹ 1929/XXX. tc. a közigazgatás rendezéséről.

²⁰ CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány.

²¹ OSVÁTH Pál: *Közbiztonságunk múltja és pandúrkorom emlékei*. Budapest, 1905.

²² TIHANYI Ferenc (szerk.): *Próbacsendőrök tankönyve*. Budapest, 1927, Palladis Rt.